מג: התכלת פרק רביעי מנחות

ורבי שמעון מאשר [נפקא].יד] ר"ת לא גרים ליה דלא"כ כולהו מרבו בעלת ממש ופ"ב דזבחים (דף יח:) תניא ארבע ולא שלש ארבע ולא ממש ומוקי לה כר"ש ומיהו על כרחין נ"ל דתלת תנאי הוו ואליבא דר"ש פליגי התם דהא קיימא לן הלכה כר"ש [טו] בכסות לילה כמו שהוכחתי למעלה (דף מ:) וקיימא לן נמי דבעלת ממש מיתת לעיל (דף לז:) גבי האי מאן [ז] דחייטיה לגלימיה לא עבד כלום דשייה בעלת ממש ואמן כמאן אלא על כרחין גירסא נכונה היא והא דפ' בית שמאי (זבחים דף מ.) לא דרש ר"ש אשר היינו להיות דרשא וכי האי גוונא הוי טוענא: **ואיזו** זו זו קרית שמע. אסמכתא בעלמא דקרית שמע דרבנן [ח]:

בין תכלת לתכלת. בברכות (דף ט:) אמרינן בין תכלת [שבה] לתכלת שבה פירש בקונטרס בין אמר שקלט לבע תכלת לאמר שלא קלט ולימא דלא"כ מאי לאיה זו ובערוך פי' בין מוליא של תכלת לחוליא של לבן ופ"ק דברכות ירושלמי [ט] כיני מתניתין בין תכלת שבלילית לתכלת שבה ולאיתה אותו מן הסמוך ר"א דאמר כדי שיכיר בין תכלת לכרתי ולאיתה אותו שיהא ניכר בין הלבועים:

ה"ג **רקיע** דומה לספיר. דהכי כתיב קרא וה"ג גרסי' פרק כסוי הדם (חולין דף פט.) ולא כספירים דגרסי רקיע דומה לכסא הכבוד: **חותם** של טיט. מה שמדמה חותם של טיט לגלילת שכן עושין לעבדים והגלילת מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה כדאיתא פרק במה אשה (שבת דף מ:) בכלה דעבדא תנן: **שואל** מעמך. פי' ר"ת דהוי [יט] מלא ויש מלא אותיות בפסוק וי"מ דמה עולה בא"ת ב"ש מלא ונקונטרס פירש לא מקרי מה אלא מלא [כ] כלומר שמייב ק' ברכות וי"מ כדי להגליס מלא באותיותיה וכי קרית מלא הרי כולן:

זיל

האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה מיבעי להו [כא] לכדתניא [1] על ארבע כנפות בסותך ארבע [א] ולא שלש אתה אומר ארבע ולא שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי בעלת חמש אמור ומה אני מקיים על ארבע ארבע ולא שלש ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת שלש מרבה אני בעלת חמש שיש בכלל חמש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין בכלל שלש ארבע ור"ש מאשר נפקא ורבנן [2] ראיתם אותו מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדתניא וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת התלויה בו ואיזו זו זו קרית שמע [3] דתנן מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת ללבן ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת הסמוכה לה ואיזו זו זו מצות כלאים דכתיב [4] לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' כיון שנתחייב אדם במצוה זו נתחייב בכל מצות כולן ור"ש היא דאמר מצות עשה שהזמן גרמא היא תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' [ז] שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם ראיה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי עשיה ורשב"י אומר [5] כל הזריז במצוה זו זוכה ומקבל פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו וכתיב התם [6] את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד ת"ר [8] חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן וציצית בבגדיהן [9] ומזוזה לפתחיהן ועליהן אמר דוד [5] שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתיישבה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר [6] למנצח על השמינית מזמור לדוד על מילה שניתנה בשמיני רבי אליעזר בן יעקב אומר [7] כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחיזוק שלא יחטא שנאמר [7] והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר [8] חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם דומה לים [10] ויש דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד שנאמר [9] ותחת רגליו במעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר וכתיב [10] כמראה אבן ספיר דמות כסא תניא היה רבי מאיר אומר [11] גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה הוי אומר זה שאמר לו הבא לי חותם של טיט ולא הביא תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך [12] מאה ברכות בכל יום שנאמר [13] ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך רב חייא בריה דרב אויא [14] בשבתא וביומי טבי טרח וממלי להו באיספרמקי ומגדי תניא היה [15] ר"מ אומר [16] חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן [17] שעשאני ישראל שלא עשאני אשה שלא עשאני בור רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה דהוה קא מברך שלא עשאני בור אמר ליה כולי האי נמי אמר ליה ואלא מאי מברך שלא עשאני עבד היינו אשה עבד

זיל

ורבי שמעון מאשר [נפקא].יד] ר"ת לא גרים ליה דלא"כ כולהו מרבו בעלת ממש ופ"ב דזבחים (דף יח:) תניא ארבע ולא שלש ארבע ולא ממש ומוקי לה כר"ש ומיהו על כרחין נ"ל דתלת תנאי הוו ואליבא דר"ש פליגי התם דהא קיימא לן הלכה כר"ש [טו] בכסות לילה כמו שהוכחתי למעלה (דף מ:) וקיימא לן נמי דבעלת ממש מיתת לעיל (דף לז:) גבי האי מאן [ז] דחייטיה לגלימיה לא עבד כלום דשייה בעלת ממש ואמן כמאן אלא על כרחין גירסא נכונה היא והא דפ' בית שמאי (זבחים דף מ.) לא דרש ר"ש אשר היינו להיות דרשא וכי האי גוונא הוי טוענא: **ואיזו** זו זו קרית שמע. אסמכתא בעלמא דקרית שמע דרבנן [ח]:

בין תכלת לתכלת. בברכות (דף ט:) אמרינן בין תכלת [שבה] לתכלת שבה פירש בקונטרס בין אמר שקלט לבע תכלת לאמר שלא קלט ולימא דלא"כ מאי לאיה זו ובערוך פי' בין מוליא של תכלת לחוליא של לבן ופ"ק דברכות ירושלמי [ט] כיני מתניתין בין תכלת שבלילית לתכלת שבה ולאיתה אותו מן הסמוך ר"א דאמר כדי שיכיר בין תכלת לכרתי ולאיתה אותו שיהא ניכר בין הלבועים:

ה"ג **רקיע** דומה לספיר. דהכי כתיב קרא וה"ג גרסי' פרק כסוי הדם (חולין דף פט.) ולא כספירים דגרסי רקיע דומה לכסא הכבוד: **חותם** של טיט. מה שמדמה חותם של טיט לגלילת שכן עושין לעבדים והגלילת מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה כדאיתא פרק במה אשה (שבת דף מ:) בכלה דעבדא תנן: **שואל** מעמך. פי' ר"ת דהוי [יט] מלא ויש מלא אותיות בפסוק וי"מ דמה עולה בא"ת ב"ש מלא ונקונטרס פירש לא מקרי מה אלא מלא [כ] כלומר שמייב ק' ברכות וי"מ כדי להגליס מלא באותיותיה וכי קרית מלא הרי כולן:

זיל

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ג מהל' ציצית הל' ג טו"ש ש"ח סימן י פסיף ה:
עה ב מיי' שם הל' יג ושור ש"ח סי' מז):
עו ג טו"ש ש"ח סי' כד פסיף ו:
עז ד מיי' פ"ו מהלכות תפילין הלכה יג ושור שם):
עח ה מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ו סמג עשין טו:
עט ו מיי' שם הל' ט ושור שם):
פ ז מיי' פ"ו מהלכות תפילה הלכה יד סמג עשין יט טו"ש ש"ח סי' מו פסיף ג:
פא ח מיי' שם הלכה טו טו"ש ש"ח סי' לז פסיף ה:
פב ט מיי' שם הלכה י טו"ש ש"ח סימן מו פסיף ד:

תורה אור השלם

1. גדלים תעשה לך על ארבע כנפות בסותך אשר תכסה בה: דברים כב יב
2. והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות יי ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם: במדבר טו לט
3. לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו: דברים כב יא
4. את יי אלהיך תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע: דברים י כ
5. שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך:
תהלים קיט קסד
6. למנצח על השמינית מזמור לדוד: תהלים יב א
7. ואם יתקפו האחד השנים יעמדו נגדו והחוט המשולש לא במהרה ינתק: קהלת ד יב
8. חנה מלאך יי סביב ליראיו ויחלצם:
תהלים לד ח
9. ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר: שמות כד י
10. וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה:
יחזקאל א כו
11. ועתה ישראל מה יי אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את יי אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את יי אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך:
דברים י יב

גליון הש"ס

גמ' ורש דומה לרקיע. נראיה דף לא ע"ב תוס' ד"ה ירוק הגיהו ירושלמי דומה דומה לרקיע:

מוסף רש"י

ולא שלש. לימד על שלש: כל כת שלש כעפות שסעורה מן כלליות וסיכי דמי כגון שמגל תחת מדי מעפה בת דמש. כגון שתחך מעגו מן הכנף ולא עיגל שני מיכלי קרמת דמקום תחך דעשקה כמתי מעפות הרי בעלת

מסורת הש"ס

כא) זנחים יח:, כב) זנחים יח: מ.), כג) ברכות ט., ד) (מדרש הה. שבועות כט.), כה) תוספתא סוף ברכות, ו) (שבת יח. חולין פט.), ז) (מ"ל לרי יהודה וכן פיתא בתוספתא דברכות פ"ו הכ"ג וכ"ל בר"ש ולא"ם סוף פ"ט דברכות), ח) (בתוספתא לר' אלא שבני בר וכן בעתיקו הר"ף והכלל"ם), ט) ר"ש בעגב. ל"ק. י) (בתדבר מין. כ) (עמ"ש תוספות לעיל לט. ד"ה לא יעמוד), ל) (וכ"ה ברש"י בר"ה), מ) מתכלת. נ"ל. ג) נ"ל דבעלים. מ) (בל' תוס' ברכות כא. ד"ה הכי נמשמע) ומוס' שבת לב: ד"ה וכיון) ע) כתי אחרים לא כ"ש: ור' שמעון מאשר מרבי בעלת ה': כיון שנתחייב אדם במצוה זו בשווה בן ר"ג שנה ויום אחד נתחייב בכל המצות לאפוקי נשים שאינן חייבות בכל המצות ור' שמעון היא: זו מצות כלאים שאם היה כלאים בכגדו חייב להסירו: את ה' אלהיך תירא האי תירא עביר לשון ראיה: שבע ביום. שחי תפילין וד' ציציות ומזוזה היינו שבע: חונה מלאך ה' סביב ליראיו המסובין במצות ויחלצם מחטא: שנאמר כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא להכי הוי צריכי קראי לאשמועינן מה שאנו יכולין לראות היינו רקיע רומא לכסא הכבוד: מה נה' אלהיך] שואל מעמך. כלומר מאה שואל: בשבתא וביומי שבי. שאין מתפלל י"ח ברכות (תוספ' ד"): אספרמקי. מיני בשמים: חייב אדם לברך ג' ברכות משום הכי אמר חייב שהשאר ברכות מברכן על צורך דבר מעשה ואלו אינן לצורך מעשה וגם הם מכלל המאה: כולי האי. נמי אתה מוסיף לברך:

ב) נראה כר"ל דפ"ל דלילה לאו זמן תפילין ומצריה צרך לגרך עליהן בשחרית.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומקיש לכסא הכנות ומביר ע"י הכלת היוסב:

רבינו גרשום

מברך עליהן אלא שחרית סבירא ל) להו דהזמן גרמא: ורבנן. דפליגי עליה דר' שמעון דאמרי לאו הזמן גרמא אשר תכסה בה מאי עבדי ליה לרבויי כסות סומא לא איצטריך דאיכא למימר השתא כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים מיהייבא כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים לא כ"ש: ור' שמעון מאשר מרבי בעלת ה': כיון שנתחייב אדם במצוה זו בשווה בן ר"ג שנה ויום אחד נתחייב בכל המצות לאפוקי נשים שאינן חייבות בכל המצות ור' שמעון היא: זו מצות כלאים שאם היה כלאים בכגדו חייב להסירו: את ה' אלהיך תירא האי תירא עביר לשון ראיה: שבע ביום. שחי תפילין וד' ציציות ומזוזה היינו שבע: חונה מלאך ה' סביב ליראיו המסובין במצות ויחלצם מחטא: שנאמר כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא להכי הוי צריכי קראי לאשמועינן מה שאנו יכולין לראות היינו רקיע רומא לכסא הכבוד: מה נה' אלהיך] שואל מעמך. כלומר מאה שואל: בשבתא וביומי שבי. שאין מתפלל י"ח ברכות (תוספ' ד"): אספרמקי. מיני בשמים: חייב אדם לברך ג' ברכות משום הכי אמר חייב שהשאר ברכות מברכן על צורך דבר מעשה ואלו אינן לצורך מעשה וגם הם מכלל המאה: כולי האי. נמי אתה מוסיף לברך:

שיטה מקובצת

ל) ומזוזות בפתחיהן: מ) מאשר ריבויא ורבנן האי וראיתם מאי עבדי ליה דלדידהו הרי זמן [ציצי'] בלילה הוא ל"ל אמרי נשים חייבות: נ) דכשחכיר נוטנין של: ס) המצות. ואגב ריהטא משמע דמי שחייב בהתוא חייב בכל המצות: פ) נשים רחייבות: ו) הוא. את ה' אלהיך תירא: ז) ומתוך כך יוכר הישוב על הכסא: ח) שיהא דמות: ט) רקיע כמראה אבן ספיר דמות כסא: י) לרקיע. אנן: יא) לבן שהוא מצוי: יב) יותר משל תכלת שאינו מצוי הב"ד: יג) לה לה מאשה: יד) ריש לא גרים וכו' דאורייתא דאין למחוק הספר ותדע דא"כ דר"ש מבעלה חמש קשיא הלכתא אהלכתא דק"ל כר"ש דלילה לאו זמן ציצית כדפי' לעיל גבי בריחה משום כסות לילה וקי"ל דבעלת חמש חייבת כדאיתא בסוף הקומץ (דנדר) דמאן דבעבריה לגלימא לא עביר כלום שויא בעלת חמש לבר נראה דגרסי' שפיר דלר"ש מאשר [נפקא] דהאי תנא דס"ב דובחים פליגי אהני. תוס' אחרות: טו) כר"ש דרחיק לומר תלתא תנאי הוו: טז) דהוי שואל:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com